

1959
1955

Н. СЕЈИДВӨЈЛИ

Вәфдлы ит
кә
оғру пишијин
нағьды

Ушмагвәтнәшр
1959

h. Сејидбәјли
Вәфадлы ит
илә
оғру пишијин
нағбылы

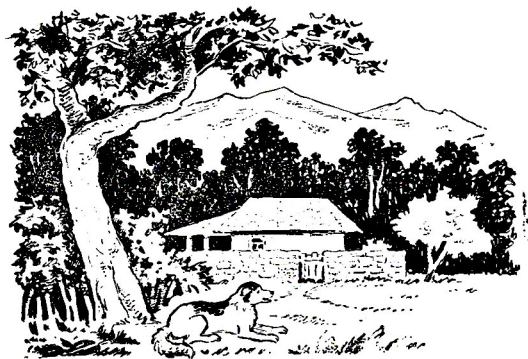

М. Ф. ...
Азәрбајҹан Р...
К И Т А П Х А Н А В И

Азәрбајҹан
Ушаг вә Кәңчләр Әдәбијјаты Нәшријјаты
Бақы —1959

Рәссамы *Ж. Шалыкина*

Мешәнин таласында бир ев вар иди. Бу евин әтрафына чәкилмиш һасарын дашлары о гәдәр көһнә иди ки, араатарында јосун битмишди. Һәјәтдә алма-армуд ағачлары, ағачлары арасында ары пәтәји варды. Бурада кичик бир бостан да салынмышды. Бир сөзлә бу һәјәт көмкөј иди. Бу евдә гоча бир киши јашајырды. Онун ады Камран баба иди. О, мешәнин кешијини чәкирди. Камран баба гојмурду ки, мешәнин

ағачларыны гырсынлар, һејванлара күллә атсынлар.

Күнләрин бириндә чобанлар Камран бабаја бир күчүк бағышладылар. Бу күчүк гојун итинин баласы иди. Белиндә вә башынын сағ тәрәфиндә гәһвәји рәнкли ири халлары варды. Онун гулагларыны лап көрпә вахтларындан кәсмишдиләр. Чүнки саллаггулаг ит јатанда пис ешидир. Амма гулағы кәсик оlanda, о ајыг јатыр, һәр хырда хышылтыны тез алыр.

Камран баба күчүјү өз евинә кәтирди. Онун адыны Вәфалы гојду. Камран баба Вәфалыја тапшырды ки, һәјәтин кешијини чәксин, јыртычы һејванлары һәјәтә, бостана бурахмасын.

Әввәлләр Вәфалы мешәдән кәлән сәсләрә гулаг верир, һәр дәгигә јериндән сычрајыб һүрүрдү. Сонралар анчаг горхулу шејләрә һүрмәјә башлады.

Бир күн Камран баба јенә дә кәндә кетмишди. О, чәрәк биширмәк үчүн ун алмышды. Гоча мешәчи күчәдә бир пишик көрдү. Бу чох арыг пишик иди. Сојугдан тир-тир әсирди. Бир дивара гысылыб јумаг кими јумруланмышды. Камран бабанын пишијә јазығы кәлди. О, әјилиб пишији әлинә алды. Пишик фағыр-фағыр дилләнди:

—Мијау...

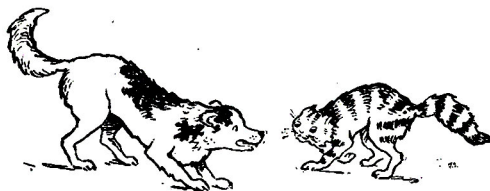
Камран баба галын гашларыны чатыб деди:

—Ағлама, мәним һәјәтимдә сәнинчүн дә јер тапылар.

Гоча мешәчи пишији дә өз евинә кәтирди. О, пишијин адыны Фағыр гојду. Пишик евин диварына гысылды. О, һәр

шејдән горхурду. Мешәнин ији она таныш дејилди... Јахын ағачлардан чүрбәчүр гушларын чыгыртысы ешидилирди. Пишик белини әјэрәк о тәрәф, бу тәрәфә бахды, бирдән Вәфалыны көрдү. Түкләрини габардыб горха-горха фынхырды:

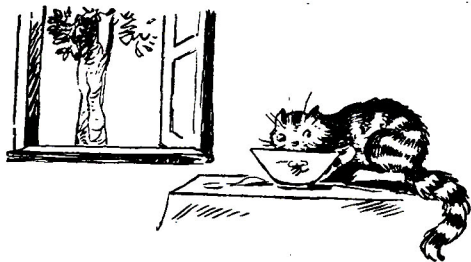
—Пффф... Буна бах!..

Вәфалы илә Фағыр белә таныш олдулар.

Күнләр кечди, ајлар доланды, Вәфалы бөјүк бир ит олду. Фағыр да јекә бир пишик. Оун түлкү кими шәлә гујруғу вар иди. Јаман тәнбәл иди. Амма түлкү кими ештијатла кәзирди. Мәтбәхдә вәевдә көзүнә јемәли шеј дәјәндә, кизлинчә оғурлајыб јејирди. Вәфалы исә сәһәрдән-ахшама гәдәр һәјәти доланыб кешик чәкирди.

Бир дәфә Камран баба мәтбәхдә хәрәк јејирди. Бирдән мешәдә сәс-күј гопду. Камран баба фикирләшиди ки, јахында чанавар вар. О, түфәнкини тез көтүрүб мешәјә кетди. Һәмишә пишик мәтбәхә кирмәк истәјәндә, Вәфалы һүрүб онун јолуну кәсирди. Она көрә дә пишик мәтбәхә баш-

га жолла кирди. О, эввэлчә ағача дымашырды. Сонра будагларын үстү илә јеријиб мэтбәхин пәнчәрәсинә јахынлашырды. Орадан пәнчәрәјә атылырды. Пәнчәрәдән дә мэтбәхә дүшүрдү. Инди дә белә еләди. Камран баба кедән кими мэтбәхә кириб онун хөрәјини јемәјә башлады. Вәфалы мэтбәхдән кәлән габ-гачаг сәсини ешидиб һүрә-һүрә ора гачды. Амма пишик о саат пәнчәрәјә атылды. Вәфалы чох һирсләнмишди. О, һирсли-һирсли пишијә ачыланды:

—Һав... һав... һав. Рәдд ол бурадан, һав, һав... оғру пишик!

Пишик үз-көзүнү бүзүшдүрдү, тәнбәлтәнбәл фынхырды:

—Пфф... Бир буна бах... Сәнә нә вар?

Вәфалы габаг пәнчәләрини дивара сөјкәјиб дикәлди. О, ачыгланыб пишијин шәлә гујруғундан тутмаг истәди. Амма пишик тез ағача дымашыб көтүрүлдү. Елә бу вахт, һәјәтин гапысы ачылды. Камран баба һәјәтә кирди, көрдү ки, Вәфалы зинкилдәјә-зинкилдәјә мэтбәхдән чыхыр. Гоча мешәчи мэтбәхә кечди, әлләрини јујуб хөрәјини јемәк истәди. Амма онун хөрәк нимчәси бош иди. Бу әһвалат гочанын хошунә кәлмәди.

Бир күн кечди. Камран баба нимчәсинә хөрәк төкдү. Амма јемәди. Мэтбәхин гапысыны ачыг гојду. Өзү исә мешәјә кетди. Буну көрән пишик ағача дымашды. Мэтбәхин пәнчәрәсинә јахынлашды. Ора-

дан ичәријә һоппаныб нимчәни. јерә салды. Нимчә чинкилти илә сынды. Вәфалы һүрә-һүрә мэтбәхә гачды. Пишик ири бир тикәни көтүрүб пәнчәрәјә атылды.

Камран баба евә гајытды, мэтбәхә кириб көрдү ки, хөрәјини јенә дә јејибләр. Бу дәфә Вәфалы мэтбәхдә јох иди. Амма гоча мешәчи торпағын үстүндәки ләпири көрдү. Бу, Вәфалынын ләпири иди. Камран баба јәгин еләди ки, онун хөрәјини јенә Вәфалыдыр. О, Вәфалыны һәјәтдән чөлә чыхартды вә деди:

—Мән сәни дә јахшы једиридим, пишији дә. Амма сән оғурлуг еләјирсән. Мән евимдә оғру ит сахламаг истәмирәм.

Вәфалы ит һүрдү, јалварды. Амма мешәчи ону һәјәтә бурахмады ки, бурахмады. Камран баба евә гајытды. Пишик һасарын үстүнә чыхыб раһатча әјләшди. О Вәфалыја бахыб ачыг верди:

—Мијау... у... мијау, нијә ағлајырсан?
Вәфалы һирсли-һирсли зинкилдәди.

—Мыррррр...

Пишик дә тәнбәл-тәнбәл мырылданды:

—Чох мәнимчүн зинкилдәмә...

Вәфалынын көзләри парылдајырды. О деди:

—Һав... һав... һав... јахшы, оғру пишик, дүшәрсән әлимә.

Пишик деди:

—Пфф... Мән һеч сәнә бахмаг да истәмирәм.

Пишик дөнүб далыны итә чевирти. О, шәлә гујруғуну һасардан ашағы салладыб ојнамаға башлады. Беләликлә пишик Вәфалыја ачыг верирди. Вәфалы јаман һирсләнмишди. Бирдән о, јухары һоппанды. Пишијин шәлә гујруғу Вәфалынын дишинә кечди. Вәфалы дартыб пишији јерә салды. Пишик чајнағларыны габартды. Пәнчәсини Вәфалынын бурнуна чырпды. Вәфалы ачыгланды:

—Һав... һав... һав... һав...

Вәфалы һүрән кими, пишијин гујруғу онун ағзындан чыхды. Пишик көтүрүлдү. Вәфалы да ону говду. Онлар һасарын әтрафында дөврә вурмаға башладылар. Пишик лап башыны итирмишди. Ахырда үз көтүрүб мешәјә тәрәф гачды. Ит илә пишик мешәчинин евиндән хејли узаглаш-

дылар. Пишик колларын далында кизлэнди Вәфалы ону тапа билмәди. Онун бурнуна башга һејванларын вә гушларын ији дәјди. О, пишији итирди. Вәфалы јан-јөрәсинә бахды. Һәр јан галын мешә иди. Чүрбәчүр мешә гушларынын чыгыртысы вә һејванларын нәрилтиси ешидилирди. Вәфалы јолу азмышды. Һава јаваш-јаваш гаралырды. Вәфалы чох кәзди... Ахырда јорулду. Бир колун дибиндә јумуланым јатды...

Сәһәр ачылырды. Мешәнин гушлары чүрбәчүр сәсләрлә өз сәһәр нәғмәсинә башламышдылар... Мешә ишыгланырды. Колларын вә ағачларын јарпаглары хышылдајырды.

Рәнкбәрәнк мешә гуштары будагдан будаға атланыб дејирдиләр:

—Чүк-чүк-чүк... ора бах, чүк-чүк чүк... ора бах...

Гәһвәји рәнкли кичик бир дәлә дә ағачда отурмушду. О, јердә јатан Вәфалыја бахыб деди:

—Һа-Һа-Һа—бу кимдир?

Боз довшан балаларыны башына топлады. Онлар колун далында кизләндиләр. Бала довшанлар аналарындан сорушдулар:

—Ај ана, о кимдир?

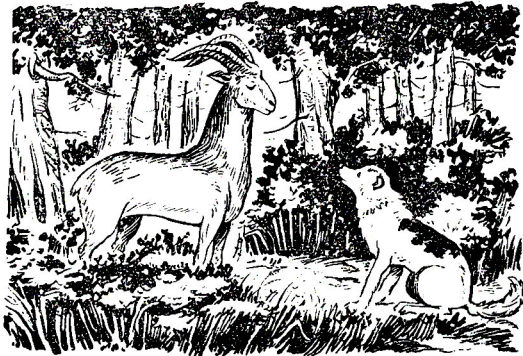
Бу вахт ағачдәлән гушу учуб кәлди. О, Вәфалынын јанындакы ағачын көтүјүнә гонду. Димдијини ағача вуруб деди:

—Тут-тут... тут-тут... Еј, дур ајаға, сәһәрدير...

Вәфалы диксинди, кәзләрини ачды. Мат-мат о тәрәф, бу тәрәфинә бахды. Һәр

Jan мешә иди. Галын көтүклү ағачларын башы лап булудлара чатырды. Ағачларын вә колларын арасындан гәрибә сәсләр кәлирди. Мешә һејванларынын көзләри Вәфалыја зилләнмишди. Вәфалы фикирләш-

ди. „Бунлар кимдир?“ О, бирдән ачыгланьб һүрдү:

—Һав... һав... һав... Сиз кимсиниз?..

Мешә һејванлары горхуб кизләндиләр. Амма тәкчә дағ кәли кизләнмәди. О, гүрурла ағачларын арасында дајанмышды. Ири гара көзләрини Вәфалыја дикмишли. Вәфалы тәәччүблә дағ кәлинә бахды. О елә билди ки, дағ кәли бөјүк бир гочдур. Она көрә ки, Вәфалы көрпә вахтыны гочун сүрүсүндә кечирмишди. Орадакы гочларын да белә бујнузлары вар иди. Амма онлар дағ кәлиндән кичик идиләр. Вәфалы јаваш-јаваш дағ кәлинә јахынлашды. Бурнуну ирәли узадыб ону ијләди. Амма даһа һүрмәди. Астача сорушду:

—Сән кимсән?

Даг кәли Јухарыдан ашағы она бахыб деди:

—Мән даг кәлијәм. Бәс сән кимсән?

—Мән итәм. Мешәчинин һәјәтиндә кешик чәкирдим.

Даг кәли сорушду:

—Бәс бураларда нә кәзирсән?

Вәфалы көксүнү өтүрдү:

—Гоча мешәчинин евиндә бир пишик вар. О оғрудур. Һәр күн мешәчинин хөрәјини јејирди. Мешәчи дә елә билди ки, оғру мәнәм. О, мәни өз һәјәтиндән говду.

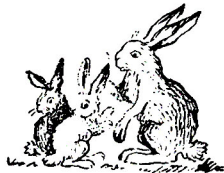
Даг кәли деди:

—Биз гоча мешәчини таныјырыг. Чох јахшы аламдыр. О, бизи горхулу шејләрдән горујур.

—Әлбәттә ки, мешәчи јахшы адамдыр. Амма тәгсирләр оғру пишикдәдир.

Горхаг довшан башыны колларын арасындан чыхарыб деди:

—Бәлкә бу ит јалан данышыр? Бәлкә бу бизим балаларымызы је-мәјә кәлиб?

Даг кәли јенә чаваб верди:

—Горхма, ај довшан. Мән бу итин ата-анасыны таныјырам. Онлар чанаварларын, јыртычы һејванларын дүшмәнидир.

Ағачын будағында отуран гәһвәји дәлә севинирди.

—һи-һи-һи... онда гој бу ит галсын бизим мешәдә...

Даг кәли Вәфалыја бахыб разылашды:

—Јахшы, гал бизимлә.

Һејванлар әлбир олуб Вәфалы үчүн кичик бир кома тикмәјә башладылар. Гушлар димдикләриндә чөр-чөп кәтирди, довшанлар ити дишләри илә хырда будаглары мишарладылар. Ахшама јахын колларын арасында гәшәнк бир кома тикдиләр. Вәфалы мешәдә јашамаға башлады. О, һеч бир јыртычы һејвандан горхмурду. Чанаварларла вурушур, онлары мешәдән говурду. О, һәтта ајыларын да үстүнә һүрүрдү. Бүтүн зәрәрсиз мешә һејванлары раһат јашајырдылар. Һәрдәнбир даг кәкликләри гаггылдајыб мешәјә сәс салырдылар. Вәфалы о саат баша дүшүрдү ки, јахынды јырты-

чы һејван вар. О, өз комасындан чыыхыб
жыртычы һејванлары говлајырды.

Пајыз кәлди. Ағачларын жарпағлары
саралыб јерә төкүлдү. Бир күн гәһвәји дә-
лә гача-гача Вәфалынын јанына кәлди. О,
горха-горха деди:

—Вәфалы, билирсән нә вар?

Вәфалы сорушду:

—Нә вар?

Дәлә башына кәлән әһвалаты даныш-
маға башлады:

—Отурмушдум ағачда. Бир дә көрдүм
ки, ајылар өз араларында сөһбәт едирләр.
Онлар истәјирләр бизим мешәчинин һәјә-

тинә кетсинләр. Дејирләр
ки, мешәчинин јахшы ары
пәтәји вар. Ајылар пәтәк-
ләри оғурламаг истәјирләр.

Вәфалы дәләјә инанмады. О сорушду:

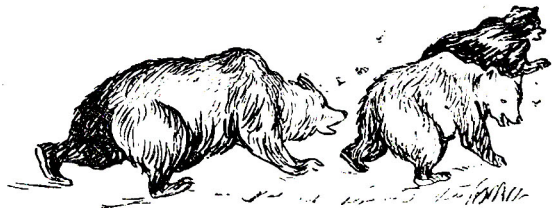
—Бәлкә јалан данышырсан?

Дәлә деди:

—Бах, бу шәлә гујруғума анд олсун.

Доғру дејирәм.

Вәфалы јериндән галхды:

—Онда кэрэк мэн гоча мешэчинин көмэжинэ кедэм.

Дэлэ мешэ һејванларына хэбэр верди. Вэфалынын мешэ достлары онун комасынын јанына топландылар. Намы мәсләһәт көрдү ки, Вэфалы гоча мешэчинин көмэжинэ кетсин.

Вэфалы деди:

—Мешэчинин евинэ кедән јолу мәнэ ким көстәрәр?..

Дэлэ тез чаваб верди:

—Мән...

Довшан да һүнэрләниб ирәли чыхды:

—Јох, мән. Вэфалы мәним балаларыма чох јахшылыг еләјиб.

Дағ кәли башыны тәрпәтди:

—Вэфалы бизим һамымыза јахшылыг еләјиб...

Гушлар чүккүлдәјиб дедиләр:

—Вэфалыја биз јол көстәрәчәјик.

Дағ кәли ири бујнузларыны ағача сүртүб фикирләшди, сонра деди:

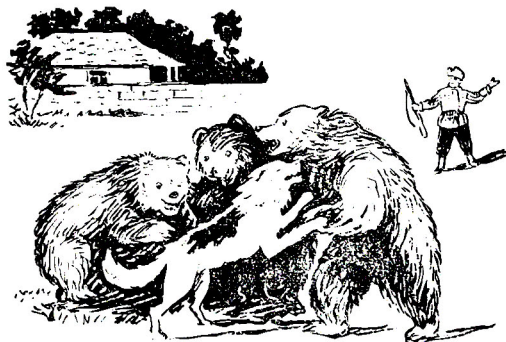
—Гој гушлар јол көстәрсинләр. Онлар тез учурлар.

Гушлар севиндиләр. Пырр еләјиб учдулар.

—Чүк-чүк-чүк... чүк-чүк-чүк... Кәл кедәк, кәл кедәк, Вэфалы...

Вэфалы учан гушларын далынча гачды. О, әјри-үјрү јоллардан, галын коллардан кечди, гушлар уча бир ағача гондулар. Онлар чүккүлдәјиб дедиләр:

—Чүк-чүк-чүк... Одур һе-е еј... Гоча мешэчинин еви.

Вәфалы севинчәк ора гачды. Нава гаралмышды. Бирдән Вәфалы көрдү ки, үч дәнә бөжүк аҗы евин һасарына җахынлашыр. Вәфалы аләмә сәс салыб аҗыларын үстүнә чумду.

—Нав... нав... нав. Рәдд олун бурдан... нав... нав... Јохса сизи дидиб парчарам...

Аҗылар да әҗри пәнчәләринин үстүнә галхдылар. Онлар нәрилдәдиләр.

—Кәл көрәк ким-кими дидиб парчарлар?..

Вәфалы каһ бу аҗынын, каһ да о аҗынын үстүнә атылыб, һүрүрдү:

—Нав.. нав... нав... Кедин бурадан... нав... нав...

Аҗыларын ити чаҗнаглары Вәфалынын аҗағыны җараламышды. Амма о җенә дә оғру аҗылары һәҗәтә бурахмырды. Бу вахт гоча мешәчи һасарын үстүндә көрүндү. О, әлинләки түфәнки долдуруб аҗыларә күллә атлы. Аҗылар горхуб мешәҗә сары гачдылар. Вәфалы онлары говмаға башлады. О, ахсаҗырды. Камран баба ити чағырды:

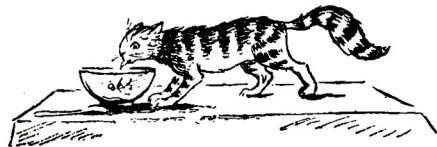
—Вәфалы, Вәфалы... кери гаҗыт, кери гаҗыт...

Вәфалы севинә севинә мешәчинин җанына кәлди. Үзүнү меһрибанлыгла онун аҗагларына сүртмәҗә башлады. Мешәчи итин җарасыны сарыҗыб дели:

—Сән доғрудан да Вәфалы итмишсән, анчаг...

Вәфалы һасарын үстүндә отуран оғру пишиҗи көрүб мырылданды.

Гоча мешәчи Вәфалыны говандан сонра, мәтбәхин гапысыны вә пәнчәрәсини бағларды. Чүнки Вәфалы кедәндән сонра

мешәчинин һәјәтинин кешијини чәкән јох иди. Мәтбәх бағлы олдуғу үчүн пишик дә әмәлли-башлы оғурлуг едә билмирди. Инди исә Вәфалы гајытмышды. Камран баба фикирләшди ки, „Кәлсәнә мән Вәфалыны бир дә имтаһан елијим. Көрүм ит ағылла-ныб ја јох?“

Камран баба јенә хәрәк биширди. Нимчәсинә төкдү. Мәтбәхин гапысыны вә пәнчәрәсини ачды. Өзү исә һәјәтә чыхыб ағачларын далында кизләнди.

Оғру пишик көрдү ки, мәтбәхин гапысы ачыгдыр. Өзү дә орадан ләززәтли бишмиш ији кәлир. Пишик ағача дырманды, мәтбәхин пәнчәрәсинә јахынлашлы. Бир аздан сонра габ-гачаг сәси кәлди. Вәфалы һүрүб ахсаја-ахсаја мәтбәхә сары гачды. Буну көрән Камран баба дә өзүнү ора јетирди. Көрдү ки, пишик ағзында бөјүк бир әт парчасы пәнчәрәдә отуруб. Өзү дә мырылдаја-мырылдаја әти јејир. Камран баба баша дүшдү ки, әсил оғру пишик имиш.

Камран баба бәрк ачыгланды вә пиши-ји евиндән говуб деди:

—Кет мәним евимдән... Бир дә бу тәрәфләрә кәлмә... Мәним евимдә сғруларчун јер јохдур!..

Пишик тиканлы дили илә ағзыны јала-јыб деди:

—Мијау...

Вәфалы онун үстүнә атылды:

—Мыррр... Рәдд ол бурадан, оғру пишик!

Пишик „пыфф“ еләјиб гачды. Вәфалы ону мешәнин лап узаг јерләринә гәдәр гов-ду.

Вәфалы, инди бүтүн мешә чығырларыны таныырды. О, асанлыгла кери гајытды вә мешәчинин ачыг гапысы гаршысында отуруб мешәдән кәлән сәсләри динләмәжә башлады.

Редактору К. Асанова
Баш редактору Ж. Агајев
Техн. редактору В. Асанова
Корректору А. Маммаева

Чала ниваланмыш 2/VI 1969-чу ая.
Форматы 70×92^{1/4}—0,8=2,04 ч. а. Уч. нәшр
в. 1,5. Тиражи 20 000. Сифарш 182.
Гүмүшт 70 гал.
Ушакчәшр, Бахи, Филостов күчәси, 8.

Азербәјчан ССР Мәдәнијәт Назарияти
«Гүмүш Шәһәр» нәшрханəsi,
Бахи, Исмаил Асланов күчәси, 10.

Сейдбейли Гасан Мехти оглы
ВЕРНЫЙ ПЕС И КОШКА-ВОРОВКА
(на азербайджанском языке)
БАКУ • ДЕТЮНИЗДАТ • 1969

